بسمه‌تعالی

وزارت کار و امور اجتماعی

معاونت روابط کار

اداره‌کل‌بازرسی‌کار

آیین‌نامه

علایم ایمنی در کارگاهها

۱۳۸۶

W۱۵,۸۵,۱۲.CO.٦

فصل اول - اهداف، تعاریف و کلیات

هدف : هدف از تهیه و تدوین این آیین‌نامه، استانداردسازی و ساماندهی انواع علایم ایمنی در قالب تابلوهای علایم و اتیکتهای ایمنی در کلیه کارگاهها و محیطهای کاری می باشد، به نحوی که در هر محلی که این علایم نصب میشوند، معانی مشابهی را به اذهان القا نمایند. این آیین‌نامه نحوه طراحی، کاربرد و استفاده از علایم ایمنی را مشخص می نماید.

دامنه شمول : دامنه کاربرد آیین نامه علایم ایمنی ، در کارگاههای مشمول قانون کار می‌باشد که در این مقررات سعی شده کلیه علایم ایمنی عمومی کاربردی در کارگاهها تحت پوشش قرار گیرد تا با بکارگیری آنها بتوان تا حد امکان خطراتی که ممکن است در محیطهای کاری وجود داشته باشد را به کارگران و عموم افرادی که به نحوی در آن محیط حضور می یابند، گوشزد نمود.

تعاریف: مفاهیم و تعاریف برخی از اصطلاحات بکار رفته در متن این آیین‌نامه به شرح ذیل می‌باشد:

۱ - تابلوی علایم ایمنی : سطحی است استاندارد متشکل از کلمات، عبارات و تصاویری برای هشدار و اعلام خطر به کارگران یا سایر افرادی که به نحوی در معرض خطرات بالقوه و بالفعل محیط کار می‌باشند، یا حاوی توضیحاتی در مورد عواقب و پیامدهای حاصل از آن خطرات و یا بیانگر دستورالعملهای ایمنی به آنان در زمینه چگونگی فرار از موقعیتهای خطرناک بوده که این علایم بصورت دائمی و گاهی بصورت موقت در قسمتهای مختلف کارگاه و در حین پروسه‌های کاری نصب میشوند.

۲ - اتیکت : سطحی است استاندارد عموماً از جنس مقوا، پلاستیک یا ورق نازک فلزی که معمولاً بر روی قطعه ای از تجهیزات یا ماشین آلات چسبانیده، آویزان و یا پرچ می شود و برای مشخص‌کردن و هشدار خطر موجود یا احتمال وجود شرایط خطرناک بکار می‌رود.

۳ - کلمه اعلان : عبارتی است که برای جلب توجه فوری مخاطبین و کارگران بکار رفته، در قسمت بالایی تابلوی علامت یا اتیکت درج شده و معرف ماهیت اصلی علامت مربوطه، شدت نسبی خطر و سطح آسیب احتمالی می‌باشد.

۴ - نشان ویژه یا سمبل اعلان ایمنی : یک مثلث متساوی الاضلاع که در بخش میانی آن یک علامت تعجب بکاررفته‌است.

۵ - کادر اعلان خطر : کادر اصلی تابلو یا اتیکت ایمنی است که در قسمت بالای آن بوده معمولاً متشکل از کلمه اعلان و سمبل اعلان ایمنی می‌باشد و به نحوی رنگ اصلی تابلو یا اتیکت را نیز دربرمی‌گیرد.

۶ - کادر پیام نوشتاری : قسمتی از تابلوی علامت یا اتیکت ایمنی که با کلمات یا عباراتی کوتاه، شرایط خطرناک خاصی را گوشزد کرده ، عواقب و پیامدهای حاصل از آن‌را بیان نموده یا به مخاطبان دستورالعملی را ارائه می دهد.

۷ - کادرتصویری: بخشی از تابلوی علامت یا اتیکت ایمنی که متشکل از توصیف و نمایش تصویری از خطر مربوطه بوده و برای مشخص کردن شرایط خطرناک بکار می‌رود یا روشهای اجتناب از قرارگیری در معرض خطر را به تصویر می‌کشد، الزام به انجام عمل یا اقدام خاصی را بیان می‌کند و یا حاوی یک دستورالعمل ایمنی می باشد.

۸ - فاصله مشاهده ایمن : حداکثر فاصله‌ای که فرد بتواند تابلوی علامت یا اتیکت ایمنی مدنظر را با دقت لازم خوانده و فرصت انجام عکس‌العمل مناسب و یا پیروی از پیام ایمنی موجود در آن‌را داشته باشد.

تقسیم بندی تابلوهای علایم ایمنی : تابلوی علایم ایمنی بر اساس **نوع پیام** و **بکارگیری رنگها** به گروههای زیر تقسیم بندی میشوند:

1 - علایم خطر

2 - علایم هشدار دهنده

3 - علایم احتیاط

4 - علایم دستورالعملهای ایمنی

5 - علایم آگاه‌کننده

6 - سایر علایم کاربردی ازجمله: علایم خطرات بیولوژیکی، علایم خطرات تشعشعی، علایم نشاندهنده جهت، علایم ایمنی حریق، علایم ترافیکی و راهنمایی و رانندگی و علایم خروج اضطراری.

تقسیم‌بندی اتیکت‌های ایمنی : اتیکتهای ایمنی به پنج گروه اصلی زیر تقسیم‌بندی می‌شوند :

۱- اتیکت های خطر

۲- اتیکت های احتیاط

۳- اتیکت های هشدار دهنده

۴- اتیکت های خطرات بیولوژیکی

۵- اتیکت های خطرات تشعشعی

فصل دوم – مقررات مربوط به نحوه طراحی، ساخت و نصب تابلوی علایم و اتیکتهای ایمنی

ماده ۱ - تابلوی علایم و اتیکت های ایمنی ابزاری است برای پیشگیری از حوادث، آسیبها یا بیماری‌های ناگهانی و غیرمترقبه برای کارگران یا افرادی که در معرض خطرات یا شرایط، تجهیزات و عملیات خطرناک محیط های کاری قرار دارند که می بایست طبق مقررات این آیین نامه طراحی، ساخت و نصب شده و براساس موارد زیر بکار روند (نمونه‌هایی از این علایم در بخش ضمایم آورده شده است):

الف–در **علایم خطر** باید از کلمه اعلان «**خطر**» در بالای علامت ایمنی استفاده شود و این علایم بایستی در مواقعی که خطر بسیار جدی افراد را تهدید می‌کند، بکار روند که بیانگر موقعیتی است که بصورت**بالفعل** خطرناک بوده و بطور آنی و غیرمنتظره منجر **به مرگ یا صدمات شدید و بسیار جدی** به افراد خواهد شد. این علایم نشان‌دهنده یک خطر قطعی می باشد.

ب –در **علایم هشدار دهنده** باید از کلمه اعلان «**هشدار**» در بالای علامت ایمنی استفاده شود که بیانگر موقعیتی است که بصورت **بالقوه** خطرناک بوده و درصورت عدم اجتناب **می‌تواند** منجر **به مرگ یا آسیب‌دیدگی جدی** به افراد شود. بطور کلی هرگاه احتمال وقوع خطری مابین سطوح «خطر» و «احتیاط» باشد، باید علامت ایمنی «هشدار» بکار گرفته شود.

پ –در **علایم احتیاط** باید از کلمه اعلان «**احتیاط**» در بالای علامت ایمنی استفاده شود که بیانگر موقعیتی است که بصورت **بالقوه** خطرناک بوده و درصورت عدم پیشگیری، **ممکن است** منجر به **ایجاد آسیبهای جزئی، خفیف و نه‌چندان‌جدی** به افراد شود.

ت –در **علایم آگاه‌کننده** باید از کلمه اعلان «**توجه**» در بالای علامت استفاده شود. این علایم بایستی بیانگر خط‌مشی ایمنی کارگاه برای حفاظت از منابع انسانی و مادی بوده و حاوی اطلاعاتی عمومی برای افراد باشد تا دچار سردرگمی و سوءتفاهم در برخی از موقعیتها نشوند.

ث - محتوای **علایم دستورالعملهای ایمنی** باید بیانگر و یادآور آموزش دستورالعملهای عمومی مرتبط با کار ایمن بوده، روند انجام صحیح کار را به افراد گوشزد نموده و موقعیت و محل تجهیزات و ابزار ایمنی و کمکهای اولیه را نشان دهد. این علایم بایستی در محلهایی که نیاز به دستورالعملها و پیشنهادات عمومی در ارتباط با معیارهای ایمنی می باشد، بکار گرفته شود.

ج –نصب **علایم خطرات بیولوژیکی** برای نشان دادن حضور بالقوه یا بالفعل خطر مواد و عوامل زیست محیطی که قابلیت به مخاطره انداختن سلامتی افراد و شیوع بیماریهای مسری را دارند و بر روی وسایل، تجهیزات، ظروف، اماکن و مواد آلوده به این عوامل، الزامی است.

چ –نصب **علایم خطرات امواج تشعشعی** در موقعیتهایی که خطرات حاصل از تابش امواج ایکس، آلفا، بتا، گاما و یا سایر پرتوهای یونیزان که بر سلامت بدن اثر سوء و مرگبار دارند، وجود دارد و نیز بر روی تجهیزات، محتویات، محلها و وسایل و ابزاری که با این پرتوها آلوده شده‌اند، ضروری است.

ح - **علایم نشان‌دهنده جهت** مجزای از علایم راهنمایی و رانندگی بوده و باید برای نشان دادن جهت مکانهای مختلف در کارگاه بکار روند.

خ - **علایم ایمنی حریق** باید حاوی اطلاعاتی مربوط به امکانات و تجهیزات اطفاء حریق، نحوه کاربرد آنها در مواقع لزوم و راههای خروج اضطراری در زمان وقوع آتش سوزی باشند. در صورت استفاده از کلمه «**حریق**» به عنوان کلمه اعلان، بایستی در قسمت بالای تابلو بکار رود. علایم ایمنی حریق شامل علایم ترکیبی که کلمه اعلان آنها یکی از عبارات خطر، هشدار، احتیاط، توجه و یا سایر کلمات اعلان خطر، به همراه عبارات یا اشکال ایمنی مربوط به پیشگیری از آتش‌سوزی و حریق در پایین کادر اصلی می‌باشد،میشود.

د - **علایم ترافیکی و راهنمایی و رانندگی** بایستی در کارگاههایی که در آنها وسایل نقلیه جابجا می‌شوند(طبق ضوابط مربوط به مقررات راهنمایی و رانندگی)، برای جابجایی ایمن این وسایل و حفظ سلامتی افراد پیاده‌رو در تمامی محلهای موردنیاز استفاده شوند.

ذ - **علایم خروج اضطراری** باید به‌منظور راهنمایی و خروج سریع افراد در هنگام وقوع سوانح و حوادث در کارگاه‌ها به سمت مکانهای منتهی به مسیرها و دربهای خروج اضطراری از محل وقوع حادثه بکار روند.

تبصره ۱ - کاربرد اتیکتهای ایمنی پنج‌گانه مذکور در فصل اول مشابه علایم ایمنی هم‌نامشان می‌باشد.

تبصره ۲ –استفاده از هر یک از علایم فوق الذکر به جای دیگری ممنوع می باشد.

ماده ۲ - رنگهای بکاررفته در یک علامت ایمنی، معرف ماهیت اصلی علامت مربوطه و شدت و نوع خطری که افراد در معرض آن هستند، بوده و بایستی هر یک از رنگهای مشخص‌شده زیر بعنوان رنگ اصلی درتابلوی علایم و اتیکتهای ایمنی مربوطه بکار روند:

الف - قرمز : به عنوان رنگ اصلی برای مشخص کردن تابلوی علایم و اتیکت های خطر و نیز درمواقع لزوم بعنوان رنگ زمینه علایم ایمنی حریق

ب - نارنجی : به عنوان رنگ اصلی برای مشخص کردن تابلوی علایم و اتیکت های هشدار دهنده و نیز علایم ایمنی خطرات بیولوژیکی

پ - زرد : به عنوان رنگ اصلی برای مشخص کردن تابلوی علایم و اتیکت های احتیاط

ت - سبز : به عنوان رنگ اصلی در علایم دستورالعملهای ایمنی، علایم مربوط به نشان‌دادن محل تجهیزات و امکانات کمکهای اولیه و علایم نشان‌دهنده جهت خروج اضطراری

ث - آبی : به عنوان رنگ اصلی در علایم آگاه کننده

ج - ارغوانی : برای مشخص‌کردن علایم خطرات تشعشعی و تابشی

تبصره - در مواردی که در **قسمت کادر تصویری** علایم ایمنی فوق‌الذکر از اشکال هندسی دایره و مثلث با رنگهای قرمز، آبی و زرد استفاده می‌شود (که ممکن است در برخی مواقع رنگ آنها با رنگ اصلی تابلوی علامت یا اتیکت ایمنی هم تفاوت داشته باشد)، در اینصورت :

الف- اگر ممنوعیت از انجام عملی مدنظر باشد بایستی نشانه تصویری عمل مربوطه به رنگ سیاه روی یک دایره با زمینه سفید و حاشیه و خط مورب (ازچپ به راست) به رنگ قرمز استفاده شود.

ب- اگر الزام به انجام عملی مدنظر باشد بایستی نشانه تصویری عمل مربوطه به رنگ سفید روی یک دایره با زمینه آبی بکار گرفته شود.

ج- درصورت نشان‌دادن وجود یک خطر خاص بایستی نشانه تصویری خطر مربوطه به رنگ سیاه روی یک مثلث با زمینه زرد و حاشیه سیاه استفاده شود.

بخش اول - مقررات مربوط به نحوه طراحی تابلوی علایم و اتیکتهای ایمنی

ماده ۳ - تابلوی علایم و اتیکتهای ایمنی باید حاوی اطلاعات دقیق، کافی و آموزنده بوده و به‌راحتی قابل‌درک باشد.همچنین لازم است کلمه اعلان و کلمات و عبارات کادر پیام نوشتاری به زبان فارسی باشد.

تبصره – در صورت لزوم استفاده از زبان و خط بیگانه بسته به تشخیص مسئولین اجرای این مقررات خواهد بود، لیکن رعایت اولویت خط فارسی بر خط بیگانه در کلیه تابلوهای علایم ایمنی الزامی است.

ماده ۴ - پیام نوشتاری روی تابلوهای علایم و اتیکتهای ایمنی باید بیانگر محتوای علامت ایمنی و حتی الامکان کوتاه و مختصر و فقط حاوی جزئیات ضروری بوده و از چند کلمه محدود و کلیدی نیز تجاوز نکند. این پیام بایستی ساده، گویا، صریح و روشن بوده، به آسانی قابل خواندن باشد و به‌سهولت و به‌موقع به مخاطبین منتقل گردد.

تبصره - عبارات کادر پیام نوشتاری علایم ایمنی باید حتی الامکان معرف و بیانگر پیشنهادات و راهکارهایی با جملات مثبت باشد تا جملات منفی.

ماده ۵ - دوباره نویسی و تکرار مطالب کادر نوشتاری تابلوی علایم ایمنی ممنوع است.

ماده ۶ – به جهت اینکه ممکن است در برخی مواقع کارگران یا افرادی که در معرض خطرات قرار می‌گیرند بی‌سواد بوده و یا با زبان کاربردی برروی علایم آشنایی نداشته باشند، استفاده از تصاویر در کنار متون و کلمات الزامی است، مگر در مواردیکه به تشخیص مسئولین مربوطه، ضرورتی در بکارگیری تصویر وجود نداشته باشد.

ماده ۷ - تصاویر بکاررفته باید به شکل ساده، قابل درک و سازگار با بقیه قسمتهای تابلوی علامت یا اتیکت رسم شوند.

تبصره ۱ – به منظور درک بهتر علایم و اتیکتها باید حتی الامکان اشکال گرافیکی مشابه بدن و دست و پای انسان، اشیاء، قسمتهایی از ماشین‌آلات و یا شمای کلی ماشین مربوطه را بکار برد.

تبصره ۲ – در نمایش تصویری بخشی از بدن انسان، باید حتی‌المقدور عضو یا اعضایی که در معرض خطر بوده یا درگیر انجام کار و یا خطر خاصی می‌باشند، نشان داده شوند.

ماده ۸ – در تمامی مواردی که لازم است در یک علامت ایمنی بیش از یک تصویر انسانی بکار برده شود، برای تمرکز بر روی تصویری که در موقعیت خطرناکتری می‌باشد و به‌منظور جلب توجه مخاطبین، باید آن‌را بصورت توپر ترسیم نمود.

تبصره ۱ - برای ترسیم فردی که حضور وی برای تکمیل تصویر ضروری بوده ولی مستقیماً با خطر

سروکار ندارد، باید از همان فرمت توخالی استفاده شود.

تبصره ۲ – در مواقعی که هر دو تصویر انسانی بکاررفته در علامت ایمنی در معرض خطرات یکسانی می‌باشند، باید با استفاده از تصاویر گرافیکی مناسب به گونه‌ای آنها را طراحی نمود که قابل تمیز و تشخیص از یکدیگر باشند.

ماده ۹ - برای نمایش ماشین‌آلات یا اجزای آنها به منظور نشان‌دادن کامل جزئیات گرافیکی باید از تصاویر توخالی استفاده کرد، بخصوص در مواقعی‌که نمایی از تصویر انسانی در مجاورت ماشین‌آلات رسم شده باشد. همچنین برای نشان‌دادن اهمیت بیشتر یک جزء و یا برجسته نمودن خطرات خاص آن، باید در طراحی ماشین، جزء مدنظر را با خطوط ضخیم‌تری نسبت به بقیه خطوط ترسیم نمود.

ماده ۱۰ – در مواقعی‌که یک خطر کلی توسط ماشین‌آلات موجود می‌باشد و یا کل بدن در معرض خطر خاصی قرار می‌گیرد، لازم است کلیات ماشین مربوطه یا شمای کلی بدن انسان به تصویر کشیده شود. در سایر موارد، در نمایش تصویری بدن انسان و ماشین‌آلات باید تا حد ممکن وارد جزئیات گردید تا مخاطبان بتوانند عضو درمعرض خطر در بدن انسان و یا جزء تولیدکننده خطر در ماشین‌آلات را به سهولت تشخیص دهند، بخصوص درمواردیکه نمایش کلی ماشین‌آلات یا شمای بدن انسان بوضوح بیانگر موقعیت و طبیعت خطر مربوطه نباشد

ماده ۱۱ – در کلیه علایم و اتیکتهای ایمنی باید از توضیح متنی در قسمت کادر پیام نوشتاری استفاده شود، مگراینکه تصویر بکاررفته به اندازه کافی گویا و بیانگر خطر و یا پیام مربوطه باشد. در هر صورت عبارات توضیحی ارائه شده بر روی تابلوی علایم و اتیکتها بایستی در کادری جداگانه قرار گیرد، به گونه ای که روی سمبل و نشانه تصویری را نپوشاند.

ماده ۱۲- در طراحی تابلوی علایم و اتیکتهای ایمنی بایستی سعی شود هر تصویر نشان‌دهنده یک خطر بوده و از اشاره به چند خطر در قالب یک تصویر اجتناب گردد، مگر در مواردیکه خطرات، بسیار مشابه و در ارتباط با یکدیگر باشند.

بخش دوم - مقررات مربوط به نحوه ساخت تابلوی علایم و اتیکتهای ایمنی

ماده ۱۳ - کلیه تابلوهای علایم ایمنی، بایستی دارای گوشه های گرد و ضخیم بوده و فاقد لبه های تیز، تراشه، گره و یا سایر برآمدگی های برنده باشند.

ماده ۱۴ - تابلوی علایم ایمنی باید در مقابل ضربه مقاوم بوده و جنس آنها و روکشهایشان به‌گونه‌ای باشد که طبیعتاً طول عمر و ماندگاری بالایی داشته باشد.

ماده ۱۵ – پایه های نگهدارنده بکاررفته برای نصب تابلوها باید از جنسی بادوام ساخته شده و جهت جلوگیری از هرگونه خطر سقوط از استحکام لازم برخوردار بوده و در مقابل نیروهای وارده استاتیکی و دینامیکی احتمالی دارای مقاومت لازم باشد.

تبصره – در مورد تابلوهای موقت، الزامی به استفاده از مصالح مقاوم نیست،اما رعایت نکات ایمنی ضروری میباشد.

ماده ۱۶ - تهیه تابلوی علایم و اتیکتهای ایمنی بر روی سطوح شیشه‌ای و یا سایر سطوح شکننده ممنوع است، مگر آنکه از جنس شیشه های نشکن بوده یا دارای شبکه محافظ داخلی باشند.

ماده ۱۷ - استفاده از مصالح قابل احتراق مانند چوب، کاغذ و پلاستیکهای با قابلیت اشتعال سریع، در ساخت تابلوهای ایمنی دارای ادوات الکتریکی ممنوع بوده و سیمها و تجهیزات مربوطه باید دارای روکش و عایق مناسب باشند.

ماده ۱۸ - طول و عرض تابلوی علایم ایمنی بایستی با هم متناسب بوده و درضمن اندازه آنها با درنظرگرفتن فاصله مشاهده ایمن و متناسب با موقعیت ماشین‌آلات، ابزار، تجهیزات و سایر وسایل کاربردی در کارگاه باشد.

ماده ۱۹ - استفاده از تابلوها و اتیکتهای عمودی نسبت به نمونه‌های افقی آن ارجحیت دارد، اگرچه بکارگیری نمونه‌های افقی نیز در صورت اقتضای شرایط قابل قبول می‌باشد.

بخش سوم - مقررات مربوط به نحوه نصب تابلوی علایم و اتیکتهای ایمنی

ماده ۲۰ – کلیه تابلوهای علایم ایمنی بایستی به نحو مطمئن در محلهای مدنظر نصب شوند.

ماده ۲۱ – در نصب تابلوها جهت اتصال آنها به پایه باید از بستهای مخصوص به همراه پیچ و مهره‌های گالوانیزه مربوطه استفاده نمود که سروته پیچ و مهره ها و یا سایر وسایل و ادوات مخصوص بستن و محکم کردن این تابلوها، بایستی به نحوی جایگذاری شوند که ایجاد خطر نکنند.

ماده ۲۲ - بطور کلی حد زیرین ارتفاع تابلوهای علایم ایمنی که ممکن است از زیر آنها عبور و مرور افراد

صورت گیرد نباید کمتر ۲/۱ متر از سطح زمین باشد، مگر در موارد خاصی که به اقتضای شرایط و به تشخیص مسئول ایمنی کارگاه بتوان ارتفاع کمتری برای آن درنظرگرفت، لیکن ارتفاع کمتر نباید باعث ایجاد مخاطره برای افراد شود.

ماده ۲۳ – کلیه تابلوهای علایم ایمنی باید در محلی نصب شوند که در هر موقع از شبانه‌روز برای کارگران و افراد درمعرض خطر، به سهولت قابل دید باشند.

تبصره ۱ - تابلوهای علایم ایمنی برحسب شرایط و با توجه به نوع کاربرد و محل نصب آن باید بصورت روزرنگ، شبرنگ و یا ساخته شده از مواد بازتابنده نور بوده و یا دارای لامپ روشنایی باشد.

تبصره ۲ - درصورتی که بر اثر عدم وجود روشنایی کافی در محیط کار، تابلوهای علایم نصب شده به‌راحتی قابل رویت نباشند، لازم است بصورت جداگانه از وسایل روشنایی مناسبی استفاده شود.

تبصره ۳ – درهیچ یک از تابلوهای علایم ایمنی نمی توان از نورپردازی غیرالکتریکی همچون شعله و آتش استفاده کرد، مگر در موارد خاص مانند پالایشگاههای مواد نفتی و با کسب مجوز از مسئولین اجرایی ذیربط.

ماده ۲۴ – تابلوی علایم و اتیکتهای ایمنی بایستی در محل نصب شده از آسیبهای احتمالی، خراشیدگی و سایش، امواج ماورای بنفش، گردوغبار، پاشش مواد شیمیایی و روغنها، رنگ پریدگی و سایر آسیبها محافظت شوند. درصورتیکه ناگزیر به استفاده از تابلوی علایم یا اتیکتهای ایمنی در شرایط فوق الذکر باشند، باید در تهیه و ساخت آنها از مواد مقاوم استفاده شود.

ماده ۲۵ - پایه‌ها، لوله‌ها، بستها ،پیچ‌ومهره‌ها و صفحات تابلوی علایم ایمنی باید در مقابل خوردگی و زنگ‌زدگی محافظت شوند.

ماده ۲۶ - تابلوهای علایم ایمنی باید تا حد ممکن نزدیک به خطرات مربوطه و در فاصله مشاهده ایمن نصب گردند، به‌نحوی‌که مخاطب فرصت انجام عکس‌العمل و اقدام مناسب را داشته باشد.

ماده ۲۷ - نصب بیش از ۳ تابلو از علایم ایمنی مختلف ، در یک مکان و درمجاورت یکدیگر ممنوع می‌باشد.(وجود تابلوهای علایم ایمنی فراوان و بیش از اندازه موجب بی‌اعتنایی و عدم بذل توجه کافی مخاطبین می‌گردد)

ماده ۲۸ - تابلوهای علایم ایمنی بایستی در معابر و گذرگاههای منتهی به محل خطر بطور مطمئن نصب

شوند تا افراد قبل از ورود به محل خطرناک و مواجهه با آن از وجود خطر احتمالی مطلع شده و اقدامات احتیاطی و پیشگیرانه را به انجام رسانند.

ماده ۲۹ - نصب تابلوی علایم ایمنی در محل های خطرناک مانند لبه پرتگاهها ، انبارها ، محلهای عبور و مرور، محل ذخیره مواد خطرناک و سایر مکانهایی که احتمال وقوع حادثه را داشته باشد، الزامیست.

ماده ۳۰ - نصب تابلوی علایم ایمنی بر روی تیرهای برق یا درختان، صخره ها و سایر عناصر طبیعی و نیز در محل پنجره یا درب، روزنه ها، بازشوها و نورگیرها، کانالهای تهویه و همچنین در مسیرهای عبور کارگران مانند: پلکانها، نردبانها و راههای خروج اضطراری که مانع عبور و مرور افراد می‌گردد، ممنوع بوده،همچنین نصب آنها باید به گونه ای باشد که هیچ بخشی از سطح یا پایه آنها مانع استفاده از هر نوع پله فرار و خروجی ها نگردد.

ماده ۳۱ – ترسیم تابلوهای علایم ایمنی با رنگ و یا مواد دیگر بطور مستقیم روی دیوار یا سایر عناصر ساختمانی و طبیعی مانند درخت و صخره بصورتی که قابل برچیدن نباشد، ممنوع است.

ماده ۳۲ – چیدمان وسایل و ماشین‌آلات درون‌کارگاهی بایستی به نحوی باشد که مانع رویت کامل تابلوهای علایم ایمنی نگردد.

ماده ۳۳ - قرار گرفتن هرگونه مانعی در مقابل تابلوی علایم ایمنی در محوطه بیرونی و باز کارگاه از جمله: درخت، بوته، علف هرز و پوشال، وسایل نقلیه، ابزار و ماشین آلاتی که منجر به عدم دید کامل این تابلوها می شوند ، ممنوع است.

ماده ۳۴ - تابلوهای علایم ایمنی باید به‌گونه ای نصب شوند که احتمال هرگونه سقوط و یا جابجایی آنها بصورت کنده‌شدن، لرزش یا چرخش توسط جریان هوا و یا کارکرد دستگاهها وجود نداشته باشد.

ماده ۳۵ - در نصب تابلوهای علایم ایمنی باید از ایجاد سکوها، سوراخها و درزهای غیرمعمول که محل جمع شدن گردوغبار و بوجودآمدن لانه پرندگان و انبار تجهیزات و وسایل اضافی شود، اجتناب کرد.

ماده ۳۶ - بر روی تابلوهای علایم ایمنی و یا در نزدیکی و مجاورت مکانهایی که این علایم نصب می‌شوند، نبایستی جملات یا عباراتی نوشته شود و یا پوسترها، اطلاعیه‌ها و اعلامیه‌ها یا پارچه‌نوشته‌هایی قرار گیرند که مانع دیده‌شدن تابلوی علامت ایمنی شده و یا مطالب روی آنها با مفهوم علامت ایمنی تناقضی داشته باشند.

ماده ۳۷ - اتیکت ها بایستی در مواقع ضروری بر روی بخش های خطرناک ماشین‌آلات و تجهیزات، نصب و تا زمان حضور خطر بصورت دائمی بر روی آنها استفاده شوند.در سایر مواقع تنها بعنوان یک ابزار موقتی برای هشدار شرایط، ابزار، تجهیزات و تشعشعات خطرناک بوده و نبایستی آنها را به عنوان یک ابزار پیشگیری و هشدار کامل در نظر گرفت.

ماده ۳۸ - اتیکتهای ایمنی دائمی نصب‌شده بر روی موقعیت‌های خطرساز و هشداردهنده ماشین‌آلات بایستی از جنسی باشند که دوام کافی داشته و از رنگ ثابتی برخوردار باشند که انتخاب مواد مصرفی در تهیه آنها و نیز روش چسبانیدن آنها در محلهای موردنظر باید براساس شرایط محیطی و سایر مقتضیات مکانی که دستگاه مدنظر در آن قرار دارد، صورت پذیرد.

ماده ۳۹ – در مواقعی‌که از اتیکتها به‌عنوان ابزار موقتی برای هشدار خطر استفاده می‌شود، ضروری است سریعاً نسبت به نصب علایم ایمنی دائمی در محلهای موردنیاز اقدام گردد.

ماده ۴۰ - درخصوص اتیکتهای بکاررفته بر روی دستگاهها و ماشین‌آلات، بایستی رنگ اصلی اتیکت ایمنی مخالف رنگ سطحی که بر روی آن چسبانیده می‌شود، باشد. درغیراینصورت باید از اتیکتهایی استفاده شود که دارای خطوط حاشیه‌ای با رنگی مخالف با سطح مدنظر میباشند.

ماده ۴۱ - اتیکت ها باید به محلی که تا حد ممکن و ایمن به خطرات مربوطه نزدیک بوده و بر روی موقعیت‌های خطرساز و هشداردهنده ماشین‌آلات و یا در منطقه کنترل ماشین و با یک ابزار مناسب همچون: زنجیر، سیم و ریسمان آویخته شوند. در مواقع لزوم باید برای استحکام بیشتر در مکان مدنظر چسبانیده و یا آنها را پرچ نمود تا از جابجایی و گم شدن غیر عمدی آنها جلوگیری شود.

ماده ۴۲ –نصب بیش از حد اتیکتها بر روی ماشین‌آلات، بویژه درمحلهایی که از ضرورت چندانی برخوردار نمی‌باشد، ممنوع بوده و بکارگیری بیش از ۷ اتیکت ایمنی در یک منطقه خاص از هر ماشینی مجاز نمی‌باشد، مگر در صورتیکه به تشخیص مسئولین مربوطه ماهیت کار با ماشین مربوطه اقتضای بکارگیری اتیکتهای بیشتری را بنماید.

تبصره – درمواردی‌که با توجه به خطرات موجود بر روی دستگاه، تعداد اتیکتهای موردنیاز بیش از ۷ عدد پیش‌بینی می‌شود، در مورد خطراتی‌که از اهمیت کمتری برخوردار بوده و درضمن اتیکت‌گذاری هم نشده‌اند، بایستی در کتاب راهنمای همراه ماشین‌آلات به آنها اشاره شود وهمچنین باید از اتیکتی مبنی بر

همین مطلب یعنی: **"به کتاب راهنمای کاربران مراجعه نمایید."** بر روی دستگاه استفاده نمود.

ماده ۴۳ – کلیه سازندگان ماشین‌آلات مکلفند در هنگام تهیه اتیکتهای ایمنی نصب شده بر روی ماشین‌آلات، تاریخ تعویض آن‌را در حاشیه اتیکت مربوطه درج نمایند .

تبصره ۱ - کلیه کارفرمایان مکلفند قبل از به‌پایان‌رسیدن تاریخ مصرف درج شده بر روی اتیکتها نسبت به تعویض آنها از طریق کارخانه یا شرکت تولیدکننده یا عرضه کننده ماشین‌آلات مربوطه و یا سایر مراجع ذیصلاح اقدام نمایند.

تبصره ۲ – در مواردیکه کارفرمایان نسبت به نصب اتیکتهای ایمنی جدید در محلهای مورد نیاز بر روی ماشین آلات اقدام می کنند، مکلفند تاریخ تعویض اتیکتها را نیز مشخص نمایند.

تبصره ۳ – درصورتی‌که برحسب شرایط، اتیکت ایمنی بکاررفته مدتی قبل از زمان انقضاء، ناخوانا شده و یا ازبین‌رفته باشد، کارفرما مکلف است در اسرع وقت نسبت به تعویض آن و سفارش اتیکتی جدید اقدام نماید.

فصل سوم - الزامات قانونی و وظایف کارگر و کارفرما

ماده ۴۴ - استفاده از تابلوهای علایم و اتیکتهای ایمنی در کلیه محلها، ماشین‌آلات و مکانهایی که امکان حذف و ازبین بردن و یا کنترل خطرات از سایر روشها(مثل: کنترلهای مهندسی، استفاده از سیستم های ایمن، حفاظگذاری و. . .) برای کارفرما مقدور نمی باشد، ضروری است.

ماده ۴۵ – نصب علائم و اتیکتهای ایمنی ذکرشده در این مقررات نمی‌تواند جانشین اقدامات لازم دیگر جهت کنترل و پیشگیری مانند نظارتهای مهندسی، اصلاح روشهای کاری و ایجاد شرایط کار بی‌خطر شود، لذا کارفرمایان مکلفند کلیه موارد ایمنی را رعایت کرده و در صورت نیاز از علایم ایمنی استفاده کنند.

ماده ۴۶ - کارفرما موظف است نظارت نماید تا تابلوی علایم طبق مقررات در محل خود نصب و نگهداری شوند.

ماده ۴۷ - کلیه علایم ایمنی جدید و نیز علایم قبلی که قرار است جایگزین شوند، باید مطابق با مندرجات مفاد این آیین‌نامه باشند.

ماده ۴۸ - کارفرما مکلف است به نحو مقتضی آموزشهای لازم نسبت به مفهوم کلیه علایمی که در نقاط مختلف کارگاه نصب شده اند را به کارگران ارائه داده و نیز اقدامات احتیاطی و پیشگیرانه‌ای که در زمان مواجهه با علامتهای ایمنی برای جلوگیری از وقوع خطر ضروری می باشد را به آنان بیاموزد.

ماده ۴۹ - کلیه تولیدکنندگان و فروشندگان تجهیزات و ماشین‌آلات داخل کشور و نیز واردکنندگان ماشین آلات خارجی بایستی اطلاعاتی را که به درک بهتر مفاهیم اتیکتهای ایمنی کاربردی بر روی قسمتها و اجزای خطرناک و موردنیاز ماشین‌آلات کمک می‌نماید را همراه مدارک راهنما، برگه‌های اطلاع‌رسانی، بروشورها و کتابچه‌های دستورالعمل کار با آنها به خریداران ارائه نمایند.

ماده ۵۰ - با توجه به جنس خاص اتیکتها، ارائه نسخه‌ای اضافی از اتیکتهای ایمنی کاربردی بر روی محصول یا دستگاه به همراه سایر مدارک مربوطه توسط تولیدکنندگان داخلی الزامی می‌باشد.

ماده ۵۱ - در مکانهایی که از علایم ایمنی، حفاظ ها و یا سایر ابزار حفاظتی مناسب بر روی ماشین‌آلات استفاده شده، الزامی به کاربرد اتیکتها نمی‌باشد.

ماده ۵۲ - با تغییر شرایط و از بین رفتن احتمال خطر یا شرایط خطرساز در کارگاه و یا پایان مراحل کار لازم است به‌منظور جلوگیری از گمراه شدن کارگران، علایم نصب شده، سریعاً بطور ایمن پوشانده شده و یا جمع‌آوری گردند.

ماده ۵۳ - کارفرما مکلف است تابلوی علایم و اتیکتهای ایمنی را در زمانهای لازم تمیز کرده و به دقت از آنها نگهداری نماید تا محتوای آنها به آسانی قابل رؤیت باشد.

ماده ۵۴ - کلیه کارگران موظف به حفظ و نگهداری از علایم ایمنی تهیه شده توسط کارفرما در حیطه وظایف و مسئولیتهای خویش می باشند.

ماده ۵۵ - کارفرما مکلف است تابلوی علایم و اتیکتهای ایمنی را در مواقع لزوم ، تعمیر و یا تعویض نماید.

ماده ۵۶ – بازدید از تابلوها توسط مسئول مربوطه به منظور پایداربودن، استحکام و ایمنی تابلو و سازه آن باید حداقل در مراحل زیر انجام گیرد:

الف - قبل از شروع به استفاده از آن

ب - پس از هرگونه تغییرات و ایجاد وقفه در استفاده از آن

ج - پس از وقوع باد شدید، طوفان، زلزله و عوامل مشابه که استحکام و پایداری تابلوها مورد تردید قرار گیرد.

مـــاده ۵۷ - در خـصوص دربهـای خـروج اضـطراری، ایـن دربهـا بایـستی بـا علامتهـای خـروج واضـح و قابل‌رؤیت مشخص شوند و فاقد هرگونه نشانه یا علامتـی غیـر از علامـت خـروج باشـند. همچنـین دربهـای مجاور دربهای اصلی خروج اضطراری که به سمت مسیرهای خروجی منتهی نمی‌شـوند، بایـستی مـشخص شده و برروی آنها از علایم نشان‌دهنده این امر استفاده شود.

ماده ۵۸ _ از تاریخ تصویب و اجرای این آیـین‌نامـه ، طراحـی ، چـاپ ، انتـشار ، واردات و سـاخت هرگونـه تابلوی علامت یا اتیکت ایمنی مربوط به کارگاههای مشمول قانون کـار منـوط بـه کـسب مجـوز از شـورای عالی حفاظت فنی (مدیر کل بازرسی کار به عنوان دبیر شواری عالی حفاظت فنی) خواهد بود.

تبصره - نظافت، تعمیر و تعویض تابلوی علایم ایمنـی درصـورتیکه مغـایرتی بـا مشخـصات مجـوز نداشـته باشد، نیازی به اخذ مجوز جدید ندارد.

ماده ۵۹ _ بر اساس ماده 95 قانون کار جمهـوری اسـلامی ایـران کارفرمایـان مکلـف بـه رعایـت مفـاد ایـن آیین نامه بوده و کارگران نیز برابر تبـصره 2 مـاده فـوق الـذکر موظـف بـه رعایـت مفـاد تـابلوی علایـم و اتیکتهای ایمنی می باشند.

ماده ۶۰ - این آیین‌نامه مشتمل بر 60 ماده و 18 تبصره و به اسـتناد مـواد 85 و 91 قـانون کـار جمهـوری اسلامی ایران در جلسه مورخ 1386/5/31 شورای عالی حفاظـت فنـی مـورد تأییـد و در تـاریخ ۸۶/۱۱/۱۵ به تصویب وزیر کار و امور اجتماعی (آقای دکتر محمد جهرمی) رسیده است.

ضمایم

نمونه‌هایی از علایم ایمنی خطر*

* این علایم به عنوان نمونه آورده شده است، جهت اطلاع بیشتر به کتاب "**علایم ایمنی در کارگاهها**" مراجعه شود.

خطر

سیگار کشیدن ممنوع

خطر

شوک
الکتریکی

خطر

خطر گیر کردن دست
در بین چرخ‌دنده‌ها

خطر

محل ذخیره سموم
دفع آفات
برافروختن آتش موجب
انتشار گازهای سمی میشود

خطر

خطر سطوح داغ

خطر

مواد قابل اشتعال
از روشن کردن
آتش بپرهیزید

خطر
ورود افراد متفرقه
ممنوع

خطر
خطر درگیری
بدن با
ماشین آلات

خطر
گاز تحت فشار
شیر اصلی هوا را بسته و قبل
از تعمیر برای هوادهی فشار
را به صفر برسانید

خطر
خطر سقوط اجسام
بر روی سر
استفاده از کلاه ایمنی
در این مکان ضروری است

خطر

خطر
خطر گیر کردن لباس
در حین کار با دستگاه
از پوشیدن لباسهای
گشاد بپرهیزید

نمونه‌هایی از علایم ایمنی هشداردهنده

هشدار

استفاده از
کمربند ایمنی
الزامی است

هشدار

خطر واردشدن
ضربه به پا
استفاده از کفش ایمنی
الزامی است

هشدار

خطر سقوط
حفره بدون سرپوش

هشدار

خطر تماس انگشتان با
تیغه‌های دستگاه
کار کردن بدون حفاظ ممنوع

هشدار

خطر سقوط داریست
از استحکام داربست اطمینان
حاصل نمایید
برای کار در ارتفاع از کمربند ایمنی
استفاده کنید

هشدار

خطر بریده شدن انگشتان
توسط تیغه در حال حرکت
استفاده از دستگاه
بدون حفاظ ممنوع

هشدار
حفاظ را در محل خود
بکار ببرید

هشدار
از لباس حفاظت فردی
استفاده کنید

هشدار
مایع قابل اشتعال

هشدار
خطر استنشاق
هوموبخار
از ماسک تنفسی
فاتردار استفاده کنید

هشدار
خطر تماس بدن با
بخشهای متحرک
ماشین آلات

هشدار
ورود حیوانات به
این مکان ممنوع
می‌باشد

نمونه‌هایی از علایم ایمنی احتیاط

احتیاط

مراقب باشید

سقف بالای سر ارتفاع

کمی دارد

احتیاط

فقط افراد دارای مجوز

وارد شوند

احتیاط

خطر

برق گرفتگی

احتیاط

خطر

مواد قابل‌انفجار و

مایعات قابل‌اشتعال

احتیاط

استفاده از طناب نجات

برای افرادی که وارد

مخازن و فضاهای سربسته

می‌شوند الزامی است

احتیاط

درب خروج اضطراری

از قفل‌کردن این درب

خودداری کنید

احتیاط

احتیاط

عبور و مرور در این
مکان ممنوع می‌باشد

احتیاط

محل ذخیره و انبار
ضایعات شیمیایی

احتیاط

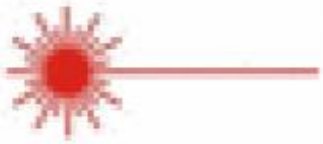

در هنگام کار با اشعه
لیزر به آن خیره نشوید

احتیاط

در هنگام تعمیرات،
دستگاه را قفل نمایید

احتیاط

این دستگاه بطور اتوماتیک
روشن و خاموش می‌شود

نمونه‌هایی ازعلایم ایمنی آگاه کننده

توجه
این درب را بسته
نگاه دارید

توجه
به کتاب
راهنمای کاربران
مراجعه کنید

توجه
سوخت گازوئیل
کشیدن سیگار ممنوع

توجه
خطر
مسمومیت

توجه
کلاهک سیلندرها در هنگام
حمل بایستی بر روی آنها
قرار داشته باشد

توجه
این مکان را پاکیزه
نگاه دارید

توجه

سیگار کشیدن در این
مکان بلامانع است

توجه

فقط افراد دارای
مجوز می‌توانند
وارد شوند

توجه

بس از اتمام کار

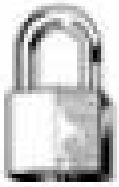

دستگاه را قفل کنید

توجه

قبل از بازگشت به کار
دستان خود را بشویید

توجه

ورود لیفتراک به این
محل ممنوع می‌باشد

توجه

از گوشی حفاظتی
استفاده کنید

نمونه هایی از علایم دستورالعملهای ایمنی

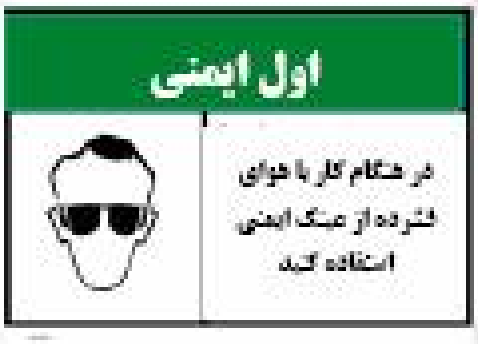

ایستگاه
کمکهای اولیه

مسیر خروج
اضطراری

محل
تجهیزات ایمنی

اول ایمنی
در صورت پاشش مواد شیمیایی
بر روی بدن، محل مربوطه را
با آب فراوان بشویید

مراقب باشید
فقط افراد دارای
مجوز وارد شوند

لطفاً آشغال ها را در
سطل آشغال بریزید

ایستگاه امداد

کمکهای اولیه

مراقب باشید
عبور بار از
بالای سر

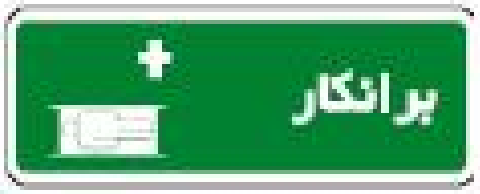
بر انکار

محل تجمع
در زمان
آتش سوزی

خروج اضطراری
به هنگام
آتش سوزی

نمونه‌هایی از علایم ایمنی حریق

حریق
در این محوطه هیچ سیگار
کبریت یا شعله ای روشن نشود

برای خاموش
کردن هرگونه
آتش سوزی

گاز
دی اکسید کربن
CO2

لوله آب پاش

شلنگ اطفای حریق

تلفن اضطراری حریق

کپسول آتش نشانی
را از این محل برنگارید

سیگار کشیدن
در این مکان ممنوع

چرخ لوله
آب پاش

حریق
جلوگیری از خاموش کننده آتش نشانی ممنوع

خاموش کننده‌های آتش
آب
کف
پودر
گاز دی اکسید کربن
CO_2

نمونه‌هایی از علایم ایمنی خطرات بیولوژیکی*

نمونه‌هایی از علایم ایمنی خطرات امواج تشعشعی*

* این علایم به عنوان نمونه آورده شده است. جهت اطلاع بیشتر به کتاب "علایم ایمنی در کارگاهها" مراجعه شود.